

Токтоосуз жарыялоо үчүн

Кыргызстан: ЛГБТларга карата каршы катуу мыйзамдан баш тартышы керек

Мыйзам долбоору негизги укуктарды таануулусуна жолтоо болмокчу

(Берлин, 28-март, 2014-ж.) – Хьюман Райтс Вотч бүгүн [лесбиянка, гэй, бисексуал жана трансгендерлердин](#) (ЛГБТ) укуктарын басынткан, дискриминациялаган жана аларга тамга баскан мыйзам долбоорун демилгечилеру бул долбоорду [Кыргыз](#) парламентинен кайра алуусу керектигин билдирди. Мындай мыйзам сөз эркиндиги, биримдик куруу жана негизги укуктардын бузулушуна, Кыргызстандагы лесбиянка, гэй, бисексуал жана трансгендерлердин (ЛГБТ) коомунун дискриминациялануусуна алып келмекчи.

2014-жылдын 26-мартында, Кыргызстан парламенти (Жогорку Кеңеш) гомосексуализм же ЛГБТ тууралуу маалыматтарды таркатуу үчүн кылмыш жазасына тарткан мыйзам долбоорун жарыялады. Долбоор коомдук талкуу үчүн интернетте жарыяланып, расмий түрдө кароого катталган эмес. Хьюман Райтс Вотчтун айтуусу боюнча долбоордун шарттары Кыргызстандын Конституциясына жана эл аралык адам укуктары мыйзамындагы дискриминациялоого каршы, сөз эркиндиги, биримдик куруу жана негизги укуктардын сакталышына туура келбейт.

Хьюман Райтс Вотчтун Европа жана Борбордук Азия боюнча директору [Хью Уильямсон](#): “Бул катуу мыйзам ачык түрдө ЛГБТ мүчөлөрүнүн дискриминациялануусуна жана Кыргызстандагы баардык жарандардын укуктарынын бузулушуна алып келмекчи”, деп билдирди. Анын айтымында: “гомосексуалисттерден коркуудан жаралган бул мыйзамдан спонсорлордун баш тартуусу жана бийлик жана саясий партиялар мындай мыйзамга каршы чыгып, бул нерсеге Кыргызстанда жол берилбестигин ачык айтуулары керек”.

Кыргызстандын 8-апрелде “Демократия кызматташтыгы” атайын статусуна тапшыруусун карай турган Европа Кеңешинин Парламенттик Ассамблеясы, жогоруда айтылган мыйзамдын кабыл алынуусу мүмкүн эместигин жана анын кызматташтык статусуна каршы келе тургандыгы жөнүндө чечкиндүү билдирүү жасашы керек.

Бул мыйзам Кылмыш жана Жаза кодексине, Административдик жоопкерчилик кодексине, Тынчтык жол менен биримдик куруу мыйзамына жана Массалык маалымат каражаттары жөнүндө мыйзамдарга өзгөртүүлөрдү алып келүү менен, “салтуу эмес сексуалдык багыттарды колдоо иш-аракеттерин жасагандар же үгүттөгөндөр” үчүн кылмыш жана административдик жазаларга тартылмачкы.

Демилгечилер мыйзам долбоорунун түшүндүрмөсүндө “салттуу эмес жыныстык катнаштарга” – “содомия, лесбиянизм, жана башка салттуу эмес жыныстык катнаштар” катары аныктама берген. Алар мыйзамдардагы өзгөртүүлөрдү: “Кыргыз коомунда салттуу үй-бүлөөнү, инсандык жана тарыхый баалуулуктарды сактоо жана коргоо” карата жасалып жаткандыгын айтышты.

Кылмыш жана жаза кодексине киргизилген өзгөртүүлөргө ыйлайык, “медиа, массалык маалымат каражаттарын колдонуу менен салттуу эмес жыныстык катнаштарды жакшы жагынан көргөзүүгө аракет кылгандар” 6 айга чейин эркинен ажыратылышы же 2000ден 5000 сомго (36\$-91\$) чейин акчалай жазага тартылышы мүмкүн.

Эгерде кимдир бирөөнүн “салттуу эмес жыныстык катнаштарды жакшы жагынан көргөзүү” иштерин жашы жете электер арасында үгүттөгөнү же болбосо улам-улам кайталаганы далилденсе, 1 жылга чейин эркинен ажыратылып же 3000 сомдон 6000 сомго (55\$-110\$) чейин айыпка тартылышы мүмкүн. Бул сыяктуу иш-аракеттер киргизилген өзгөртүүлөргө ылайык кылмыш жазасы катары каралбайт, бирок административдик кодекске тарабынан да акчалай айыптар салынышы мүмкүн.

Долбоордо “салттуу эмес жыныстык катнаштарды жакшы жагынан көргөзүүгө” төмөндөгүдөй аныктама берилген: “салттуу эмес жыныстык катнаштарды үгүттөө салттуу жана салттуу эмес жыныстык мамилелердин социалдык деңгээлинин бирдей экендиги жөнүндө жеке жана бурмаланган түшүнүктөрдүн пайда болуусуна, же мындай маалыматтын таркатылышы салттуу эмес жыныстык мамилелерге кызыгууну жаратылуусуна себеп болмокчу...”

Өткөн жылы [Россия](#) дагы ушуга окшош балдар арасында “салттуу эмес жыныстык мамилелерди пропагандалагандарга” каршы [мыйзам](#) кабыл алган. Мыйзамдын кабыл алынышы Россиядагы ЛГБТ мүчөлөрүнө [кол салуулардын](#) жогорулап жаткан мезгилге туура келген. Россиянын бул мыйзамы [Европа коопсуздук жана кызматташтык уюмунун](#) (ЕККУ) эркиндик жана медиа өкүлдөрү, [Европа кеңешинин Венеция Комиссиясы](#), [Европа кеңешинин парламенттик ассамблеясы](#), [Бириккен Улуттар Уюмунун адам укуктары боюнча жогорку комисары](#), [Бириккен Улуттар Уюмунун балдар укуктары комитети](#), жана [Европа биримдиги](#) сыяктуу бир катар эл аралык уюмдар тарабынан сынга алынып, мындай дискриминацияга жол берген мыйзам толугу менен каршы экендигин көргөзүшкөн.

Ал эми Кыргыз “пропаганда мыйзамы” андан да катуу болуп, гомосексуализмди жакшы же нейтралдуу көргөзө турган маалыматтардын баарына тыюу салат.

Мыйзам долбоорунун демилгечилери өзүлөрүнүн түшүндүрмөлөрүндө мыйзам төмөндөгүлөргө жетүүгө максат койгон:

- “Маалыматын медияда – мааламат, сүрөт, видео, жана жазылган материалдардын, ачык же жашыруун түрдө салттуу эмес жыныстык мамилелерди үгүттөгөн маалыматтардын алдын алуу”
- “салттуу эмес мамилелерди коомго ачык түрдө үгүттөгөн тынчтык митингдерин уюштурууну жана аларга катышууга тыюу салуу”
- “салттуу эмес жыныстык мамилелерди ачык же жашыруун түрдө элге жана жашы жете электерге үгүттөгөн коомдук бирикмелер жана жеке адамдарды кылмыш жана административдик жазаларга тартууну”

Кыргызстандын “эл аралык жарандык жана саясий укуктар” келишимине мүчө болуусу адамдардын дискриминацияланбоо, эркин биримдигин куруу, кызматташуу жана сөз эркиндиги укуктарына кепилдик берүүсү шарт.

27-мартта, келишимге мүчө болгон өлкөлөрдүн үстүнөн көзөмөл жүргүзгөн [БУУнун Адам укуктары комитети](#), Кыргызстандын бийлиги жана жарандык коом тарабынан ЛГБТ мүчөлөрүнө карата каршы иш аракеттерин жасалганын белгилөө менен, Кыргыз бийлигинин бул маселеге көңүл буруусуна жана иликтөө жүргүзүп күнөөлүүлөрдүн аныкталышына чакырды.

Кыргызстанда ЛГБТ мүчөлөрү үчүн кооптуу айлана-чөйрө болуп, алар милиция тарабынан опузаланып, укуктары бузулуп, физикалык басымга алынып келет. Жакын арада жарыяланган “[Биз ошого татыктуубуз деп айтышты](#)” атуу билдирүүдө, Хьюман Райтс Вотч өлкөдөгү гей жана бисексуалдар милиция кызматкерлери тарабынан бир катар укук бузууларга дуушар болгондугу белгиленген. Бул укуктардын бузулушу, физикалык, жыныстык, жана психологиялык жаатта, себепсиз камоо, коркутуп-үркүтүү аркылуу акча талап кылуу же алардын салтуу эмес жыныстык көрүштөрүн жакындарына жана досторуна билдирүү болгон. [Лесбиянкалар, бисексуал аялдар жана трансгендер эркектер](#) үй-бүлөсү жана башка адамдар тарабынан аларды “туура жолго салуу” иш аракеттеринин натыйжасында бир катар зомбулуктарды көрүшөт.

Билдирүү жарыялангандан кийинки жумаларда буга катышы бар ЛГБТ активисттеринин дарегине социалдык медиа кызматтарында ар кандай коркутуулар келип, анын ичинде өлүм менен коркуткандар дагы болгон. “Калыс” атуу улуттук саясий топ “гомосексуализмди пропагандалагандарга” каршы эки митинг өткөрүп, бир катар саясатчылар ЛГБТ мүчөлөрүнө каршы медиада сөз сүйлөдү.

Уильямсон: “Кыргызстандын бийлиги ЛГБТ жарандардын укуктарын дискриминация жана зомбулуктан коргоо менен, өз жашоолору жана укук бузуулары тууралуу эркин сүйлөй алышына чектөөлөрдү койбошу керек”, деп билдирди. ЛГБТ мүчөлөрүн “салтуу эмес” катары кароо менен аларды четке чыгаруу, уятсыздык жана коркунучтуу, жана аларды адам катары карабоого аракет кылуу болуп эсептелет.